

1

2

3

IVO A. BOŽIČ

Zanimanje za ptice je daleč pred vsem drugim // Marjana Ahačič

1: Ivo A. Božič, biolog, ornitolog, naravovarstvenik, ustanovni član DOPPS-a, avtor priročnikov Ptiči Slovenije (1983), Naš ptičji svet (1974 in 1981) in Poskrbimo za ptice (1997)
foto: Dare Šere

2: Njegovi najljubši vrsti med pticami, ki ju intenzivno spremlja že skoraj trideset let, sta čapljica (*Ixobrychus minutus*), in rakar (*Acrocephalus arundinaceus*), na sliki.
foto: Ivo A. Božič

»Koruzna njiva ni travnik in ribniku brez vode ne moremo več reči ribnik,« strne misli v svoji mali pisarni čisto na vrhu stavbe Prirodoslovnega muzeja Slovenije Ivo A. Božič, biolog, ornitolog, naravovarstvenik, ustanovni član Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije.

»Ptiči so me zanimali, še preden sem se odločil za študij. Že v mladosti sem vedel, da bom študiral biologijo. Spominim se, kako sem na Dolenjskem, kjer smo živeli, kot otrok stikal za ptiči ob Temenici. Zanimalo me je vse, kar je živo, nedvomno pa so ptiči še vedno daleč pred vsem. Ptiči ... dolgo nič ... potem sesalci ... nato pa vse drugo,« dodaja tam med kupi knjig in trakov s posnetki iz živalskega sveta s skorajda zamaknjenim nasmehom na obrazu.

Bogastvo barjanskih travnikov

Ljubljansko barje in ribniki v Dragi so tista življenjska okolja ptic in drugih živali, ki se jim v zadnjih letih predvsem v prostem času posveča še posebno rad. »Še zdaj se pogosto spominjam, kako sem kot gimnazijec leta 1960 prvič prišel v Ljubljano in se kot študent drugega letnika biologije leta 1966 prvič odpravil na Ljubljansko barje. Takrat o koruzi tam ni bilo ne duha ne sluha. Samo travniki, na njih pa raj za ptiče ... Mokrotni travniki so bili tako bogati z življenjem, da si danes kar težko predstavljamo. Tudi ptiči so na njih brez težav našli kritje in prostor za gnezdenje. Ljudje, ki niso poznavalci, si pogosto predstavljajo, da vse ptice gnezdi na drevesih, in so presenečeni, ko jim povem, da je cel kup takšnih, ki gnezdi na tleh ali nizko nad njimi. Pravzaprav je bistvo in največje bogastvo mokrotnih travnikov prav na tleh,« je prepričljiv poznavalec in pojasnjevalec bogatega življenja, ki se pozorne- mu opazovalcu odkriva le lučaj od našega glavnega mesta.

Sprehajališče za pse, poligon za motokrosiste

Ampak stanje se je v zadnji desetletjih korenito spremenilo,

kritično pristavi. »Posebej zadnjih deset, dvajset let gredo stvari strmo navzdol, tako da številka, s katero operirajo nekateri – namreč, da je barje veliko 160 kvadratnih kilometrov – prav gotovo ne drži več! Ptiči imajo komaj še kaj prostora za skrivanje, iskanje hrane in razmnoževanje. Poleg tega z roba v notranjost pritiskajo vsi mogoči objekti. Barje je postalo tudi prostor za rekreacijo Ljubljančanov pa sprehajališče psov – največ je seveda spuščanih z vrvic – poligon za modelarje, balonarje, motokrosiste in prostor za piknike in še in še. Katastrofa so tudi divja odlagališča odpadkov. Barjanski lovci vsako leto zvozijo stran kar po nekaj prikolic materiala, a to je jalovo početje, saj tisti, ki odpadke neodgovorno odmetavajo, pri teh akcijah seveda ne sodelujejo. Če se danes proti večeru ali zgodaj zjutraj na barje pripelješ z avtom, se srnjad požene v panični beg. Pred tridesetimi leti ni nič bežalo ...«

Edino možnost za spremembo na bolje vidi v zavarovanju Ljubljanskega barja. »Pa ne le na papirju, tudi z nadzorovanjem stanja na terenu. Mestni redarji, ki lovijo napačno parkirane avtomobile, bi lahko kontrolirali tudi dogajanje na barju. Če nas carinik lahko ustavi kjerkoli v Sloveniji, bi tudi tam lahko nekakšna služba spremljala dogajanje in kaznovala tiste, ki se ne držijo pravil. Kazen je za človeka žal očitno najboljši način učenja,« je odločen, čeprav v Prirodoslovnem muzeju, kjer je zaposlen že vse od leta 1970, ko je diplomiral, poučuje drugače. S predavanji, projekcijami, prikazi. »Navadno tu v Muzeju predavam skupinam, veliko od njih je šolskih. Kar verjeti ne morejo, kakšno pestro življenje lahko najdemo v svoji bližini, a kaj, ko večina ljudi spregleda vse, kar je manjše od krokodila ...« se malce žalostno nasmehne. »Pritegnejo jih predavanja, predvsem pa televizijski pristop predstavitve. A kaj, ko potrebujemo za zares dobro oddajo cel kup kakovostnih tehničnih sredstev in ekipo ljudi. David Attenborough, najboljši na tem področju, ima 150 snemalcev. Ves čas jih je polovica na terenu. Jaz sem vedno za vse sam ... scenarist, režiser, snemalec, nosač. Pa bi s pravim pristopom lahko naredili veliko za promocijo naravovarstva in vzgojo zanj. Po drugi strani pa tudi najboljše naravoslovne oddaje, polne akcije in hitrega tempa, prikazujejo življenje, kakršnega pravzaprav sploh ni. V resnici je vse drugače – narava ni akcija in cirkus, a tudi pravljica ne. Je pač normalno življenje.«

Živahni povodni kos

Zasebno sta mu med pticami že 30 let najbližja čapljica (*Ixobrychus minutus*) in rakar (*Acrocephalus arundinaceus*).

IVO BOŽIČ

PTIČI SLOVENIJE

4

»Vsak po svoje sta privlačna in zanimiva. Rakar zaradi nenavadnega gnezda na bilkah nad vodo in zaradi oglašanja, ki je hreščavo, glasno in melodično obenem. Čapljica pa – vsakič, ko jo srečate, se vede drugače,« navdušeno pove. V zadnjih letih ga vse bolj zanima tudi povodni kos (*Cinclus cinclus*), ta živahni prebivalec naših rek, ki ga za hip lahko uzreš nad vodo, že trenutek zatem pa izgine pod njo. Največkrat jih opazuje med Lukovico in Trojanami, pa v okolici Trojan, Zagorja in Trbovelj, v dolini proti Preboldu, Rimskim Toplicam ter v Podkumu in dolini Sopote, po kateri pridete do Radeč, kakor tudi v dolini Besnice pod Jančami. »Povodni kos ima hude težave s hrano, voda je namreč vse bolj onesnažena, ličink, s katerimi se hrani, pa je tudi vse manj,« je zaskrbljen. »Katastrofa zanj so regulacije, »škarpiranje« rečnih bregov in gladki mostovi. Gnezda si namreč rad gradi ob starih lesenih stebrih, tramovih, na katerih stoji most. Ker je takšnih vse manj, pogosto pod mostove prinesem kakšno desko in jo zagozdim med dva betonska nosilca. Ponavadi jo povodni kos kar hitro najde in si začne spletati gnezdo, neredko že isti dan. Zgodilo se je že, da je bila ena tako postavljenih desk vsa preperela, grozilo je, da bo zdaj zdaj padla s tramu, zato sem jo hotel zamenjati. A kaj, ko je bilo na njej že gnezdo in prvo jajce v njem. Najprej nisem vedel, kaj bi, potem pa sem se odločil, da vse skupaj odstranim in namestim novo podlago. Že naslednjega dne je povodni kos delal drugo gnezdo in imel v nekaj dneh novo leglo. Oddahnil sem si, vredno je bilo.«

Od obročkanka do društva

Že ko je Ivo A. Božič leta 1970 prišel v službo v Prirodoslovni muzej Slovenije, se je začel ukvarjati tudi z obročkanjem ptic. »Muzej za to dejavnost ni imel posebnega denarja. Iztok Geister pa je že takrat želel nekaj več. Kar nekaj nas je bilo, ki smo se mu kmalu in z veseljem pridružili, spodbujali smo drug drugega, takrat smo se vsi med seboj poznali,« se spominja navdušenja polnih časov, ko je nastalo Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije daljnjega leta 1979. »Potem je počasi pričelo prihajati vse več mladih in nekako logično je bilo, da imajo drugačne poglede kot jaz. Če jih ne bi imeli, bi rekel, da so čudni. Bili so veliko bolj agresivni in prodorni – saj morajo biti, sicer ne bi nič dosegli,« doda popolnoma brez grenkobe in zamer v glasu. »In mi, starejši, vsaj nekateri, smo videli, da nas bo povozil čas ... zato smo se odmaknili iz aktivnega življenja v društvu. A veliko nas je ves čas spremljalo dogajanje in prepričan sem, da bi se večina z veseljem aktivno

vključila v kakšno akcijo, če bi nas potrebovali. Mimogrede, nedavno sem imel na društvu v sklopu delavnice predstavitev povodnega kosa, izdelovali smo »valilnice« in jih pozneje tudi nameščali pod mostove.«

Med rakarji in čapljicami

Do upokojitve, pravi, bo imel delo predvsem z ribniki v Dragi, kjer se rada zadržujeta tako rakar kot čapljica, njegovi najljubši vrsti med pticami, ki ju prav tam intenzivno spremlja že skoraj trideset let. Tudi zanju ga skrbi. »Če bodo šle stvari naprej tako, kot zdaj kaže, ne bo dobro,« pravi. »Ribniki niso več urejeni, kot bi morali biti, predvsem imajo prestrme bregove, hitro se zaraščajo. Poglobiti bi jih bilo treba in ribogojništvo ne bi smelo biti osnovna dejavnost, če želimo ohraniti ta delček narave. Nekateri mislijo, da se jih to ne tiče, pa ni res. Tudi kakovost našega, človeškega življenja pada, če uničujemo živalski in rastlinski svet okoli sebe.« In seveda bo še vedno hodil na Ljubljansko barje. Ne le zaradi vode, ki je življenje. Tudi zato, ker je blizu. »Če bi mogel izbirati, bi podrobneje preučeval Sečoveljske soline, Krakovski gozd in Prekmurje, a sta predaleč. In tu, tako rekoč pred nosom, je še toliko lepega in neraziskanega!« ●

3: Ptici Slovenije - eden izmed prvih ptičjih priročnikov pri nas, izšel leta 1983.

4: Ivo A. Božič se posveča fotografiranju in snemanju ptic, da lahko skupinam, ki obiščejo Muzej, še bolj približa pestrost ptičjega sveta in jih vzgaja k naravovarstvu. Na sliki čapljica. foto: Ivo A. Božič

**Spoštovana članica,
Spoštovani član,**

marec

26 27 28 29 30 31

25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

2009

valilnica
povodni kos

Z velikim veseljem vam sporočamo, da smo pripravili stenski **koledar** za leto 2009 z naslovom **Ptice barjanskih travnikov** in **Natura 2000**.

Koledar odlikujejo odlične risbe g. Jurija Mikulečiča. V njem je posebna pozornost namenjena predstavki značilnih ptic barjanskih travnikov, med katerimi so tudi redke in ogrožene vrste tako v nacionalnem kot tudi evropskem merilu.

Format: 270x270mm.
Cena za kos z DDV znaša =5,00 EUR
Količina je omejena. V primeru odprodaje je možen ponatis po predhodnem zbiranju naročil na tel. 01 426 58 75.

Pošiljanje koledarjev po pošti je možno, pri nakupu najmanj petih (5) koledarjev. Poštnino s koledarji plača kupec po povzetju.

Koledar lahko po predhodni najavi nabavite:
v pisarni, Ljubljana, Tržaška cesta 2
Tel.: 01/426-58-75
in
na DOPPS-ovih predavanjih.
Napovednik predavaj je objavljen v reviji Svet ptic št. 04/ 2008.